Gemeente Haarlem

Informatienota

Onderwerp Rijksbeleidskader gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid	
Nummer	2019/352607
Portefeuillehouder	Meijs, M.-Th.
Programma/beleidsveld	4.1 Duurzame stedelijke ontwikkeling
Afdeling	ECDW / VH
Auteur	Dhr. Nuijens, F.K.N.
Telefoonnummer	023-5113657
Email	knuijens@haarlem.nl
Kernboodschap	Op advies van het College voor de Rechten van de Mens heeft het Rijk het beleidskader woonwagen- en standplaatsenbeleid in juli 2018 vastgesteld. De visie die hieraan ten grondslag ligt heeft als kern inzake huisvesting het beschermen van woonwagenbewoners tegen discriminatie, het waarborgen van hun mensenrechten en het bieden van rechtszekerheid en duidelijkheid. Naar aanleiding van dit beleidskader heeft het college de situatie op de huidige woonwagenlocaties beschouwd en constateert dat: - Er een directe vraag is naar extra woonwagenstandplaatsen (circa 45); - Er op diverse woonwagenlocaties problemen zijn op het gebied van leefbaarheid, veiligheid en openbare orde; - De mogelijkheden voor uitbreiding van het aantal standplaatsen zeer beperkt zijn gelet op diverse andere ruimteclaims uit de stad. Het Rijksbeleidskader geeft het college aanleiding om de (on)mogelijkheden voor wijziging van het beleid ten aanzien van standplaatsen nader in beeld te brengen. Hiervoor zal het college een actieplan opstellen waarin de kaders voor het vervolgtraject worden geschetst. Het actieplan is er op gericht om een kwalitatief en kwantitatief voldoende huisvestingsklimaat voor (toekomstig) woonwagenbewoners te creëren en anderzijds de problemen op de bestaande woonwagenlocaties op het gebied van leefbaarheid, veiligheid en openbare orde aan te pakken. Dit actieplan wordt gedeeld met de raad.
Behandelvoorstel voor commissie	Deze informatienota wordt ter kennisname naar de commissie ontwikkeling en de commissie bestuur gestuurd (2019/671314).
Relevante eerdere besluiten	- Nota Woonwagenbeleid 2004 – 2008 (SO/WON/2004/64) in B&W februari 2004 (hyperlink niet mogelijk, zie bijlage) - Aanpassing Huisvestingsverordening Haarlem 2017 (2018/582299) in raad 18 april 2019 - Actieprogramma Integrale Veiligheid en Handhaving 2019 (hoofdstuk 2.1) (2018/872021)

Besluit College d.d. 17 september 2019	Het college stelt de informatienota aan de commissie vast. de secretaris, de burgemeester,

Inleiding
Gemeenten zijn sinds de intrekking van de Woonwagenwet (1 maart 1999) verantwoordelijk voor het opstellen van plaatselijk beleid op het gebied van huisvesting (woonruimteverdeling) van woonwagenbewoners, en de goede ruimtelijke ordening en veiligheid rond woonwagenlocaties. Het college van Haarlem heeft in februari 2004 de Nota Woonwagenbeleid 2004 – 2008 (zie bijlage 1) vastgesteld waarin een normalisatieproces van het gemeentelijk woonwagenbeleid als uitgangspunt is opgenomen. Omdat de gemeente het verhuren van woonruimte en standplaatsen niet tot haar kerntaak beschouwt, zijn de meeste standplaatsen overgedragen aan woningbouwcorporaties Ymere, Pré Wonen en Elan Wonen, met uitzondering van de locaties aan de Oorkondelaan, P.C. Boutensstraat en de Waarderveldweg. Voor Haarlem is de normalisering van het woonwagenbeleid in 2008 afgerond. Sindsdien beschikt de gemeente niet meer over specifiek woonwagenbeleid en richt zij zich in principe op instandhouding van het bestaande aantal staanplaatsen, met uitzondering van de Waarderveldweg.

In 2017 is het onderzoeksrapport 'Woonwagenbewoner zoekt standplaats' van de Nationale Ombudsman verschenen (zie bijlage 2, reactie van de gemeente Haarlem hierop in bijlage 3). Hierin stelt de Nationale Ombudsman dat het Rijk en de gemeenten tekort schoten in hun betrouwbaarheid ten aanzien van woonwagenbewoners en dat zij het recht van woonwagenbewoners om te leven volgens hun culturele identiteit onvoldoende erkennen en faciliteren. Vervolgens heeft het College voor de Rechten van de Mens een advies uitgebracht hoe het gemeentelijk standplaatsenbeleid in overeenstemming kan worden gebracht met de gelijkebehandelingswetgeving. Naar aanleiding hiervan heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties op 12 juli 2018 alle gemeenten het beleidskader gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid (bijlage 4) gestuurd. Hierin worden gemeenten verzocht om te onderzoeken of het gemeentelijk beleid inzake woonwagenbewoners tegemoet komt aan de mensenrechten, zoals omschreven in het beleidskader en het advies van het College van de Rechten van de Mens.

Concreet wordt gevraagd dat:
- De gemeente het beleid voor woonwagens en standplaatsen vaststelt als onderdeel van het volkshuisvestingsbeleid;
- Het beleid voldoende rekening houdt met en ruimte geeft voor het woonwagenleven van woonwagenbewoners;

- Hiervoor is nodig dat de behoefte aan standplaatsen helder is;
- Corporaties voorzien in de huisvesting van woonwagenbewoners voor zover deze tot de doelgroep behoren;
- De afbouw van standplaatsen niet is toegestaan (behoudens uitzonderlijke omstandigheden) zolang er behoefte is aan standplaatsen;
- Een woningzoekende woonwagenbewoner die dit wenst, binnen een redelijke termijn een kans heeft op een standplaats.

2. Kernboodschap

Het Rijksbeleidskader gemeentelijk woonwagen- en standplaatsenbeleid reikt gemeenten de kaders aan waarmee zij het lokale woonwagenbeleid binnen het mensenrechtelijke kader kunnen ontwikkelen. De visie die ten grondslag ligt aan dit nieuwe beleidskader heeft als kern inzake huisvesting het beschermen van woonwagenbewoners tegen discriminatie, het waarborgen van hun mensenrechten en het bieden van rechtszekerheid en duidelijkheid. Uit een behoefteonderzoek blijkt dat er een directe vraag bestaat naar circa 45 additionele woonwagenstandplaatsen in Haarlem. Tegelijkertijd ziet het college zich voor een grote uitdaging vanwege de problematiek op het gebied van leefbaarheid, veiligheid en openbare orde op de bestaande woonwagenlocaties en de diverse overige ruimteclaims uit de stad.

3. Consequenties

Inventarisatie behoefte woonwagenstandplaatsen gemeente Haarlem

Eén van de aanbevelingen uit het Rijksbeleidskader is het inventariseren van de behoefte aan standplaatsen op lokaal niveau. Een extern onderzoeksbureau heeft geïnventariseerd wat de actuele vraag naar woonwagenstandplaatsen is binnen de gemeente Haarlem (zie bijlage 5). De belangrijkste conclusies uit dit onderzoek zijn:

- Haarlem telt momenteel 95 standplaatsen, verdeeld over 11 locaties. Op deze 95 standplaatsen staan 244 personen ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP). Vanwege sluiting van de locatie Waarderveldweg wordt het aantal standplaatsen in Haarlem op termijn teruggebracht tot 90, verdeeld over 10 locaties.
- De huidige bevolkingsopbouw van de woonwagenbevolking in Haarlem is relatief jong: circa 34% is jonger dan 25 jaar en het aantal 75-plussers is beperkt (2%). Op basis van de huidige leeftijdsopbouw wordt verwacht dat binnen nu en vijf jaar 3 a 4 standplaatsen beschikbaar komen. Op de langere termijn (5 a 10 jaar) komen er naar verwachting meer plaatsen beschikbaar.
- Op basis van de inventarisatielijst onder woonwagenbewoners blijkt dat 71 personen op zoek zijn naar een woonwagenstandplaats. Hiervan woont ongeveer 60% op één van de woonwagenlocaties en 40% in een ‘stenen huis’. Er is een verdeling gemaakt tussen *directe vraag* en *vraag voor de langere termijn*. Onder de directe vraag vallen: inwonende gezinnen (3), inwonende 25-plussers (15) en huishoudens wonend in een stenen huis; zogenaamde

spijtoptanten [1](31). Van deze in totaal 49 gevraagde standplaatsen wordt aangenomen dat de vraag naar een woonwagenstandplaats het meest nijpend is. Alle andere vraag wordt beschouwd als vraag voor de langere termijn. Als de directe vraag (49) wordt verminderd met de naar schatting toekomstig vrijkomende standplaatsen (4) komt dat tot een additionele vraag van circa 45 standplaatsen in de gemeente Haarlem.

De mogelijkheden voor uitbreiding van standplaatsen op eventueel nieuwe locaties binnen de gemeente Haarlem zijn zeer beperkt.
In 2008 is een verkenning gedaan naar alternatieve locaties voor de woonwagenlocatie aan de Waarderveldweg. Hierbij is geen geschikte locatie gevonden. Het is de vraag of de omstandigheden en (bouw)mogelijkheden in de stad zo zijn veranderd dat de haalbaarheid van nieuwe locaties nu anders beoordeeld kan worden. Er zijn weliswaar zones in de stad bijgekomen waar een groot deel van de 'reguliere' nieuwbouw van de benodigde woningen wordt voorbereid, maar deze nieuwe woningen zullen veelal in hoge dichtheid, en in de vorm van meergezinswoningen worden ontwikkeld. Woonwagenlocaties kennen vooralsnog een lage dichtheid en stellen eisen aan de ruimtelijke inpassing. De opname van nieuwe locaties voor woonwagens binnen het nieuwbouwprogramma, waarin ook andere voorzieningen en bijzondere woonvormen een plek moeten krijgen lijkt daarom een moeilijke opgave.

Normaliseren van de huidige woonwagenlocaties is noodzakelijk.
Regionaal en lokaal is het aanpakken van criminele activiteiten op woonwagenlocaties benoemd als prioriteit binnen de aanpak van ondermijning (Actieprogramma Integrale Veiligheid en Handhaving 2019, zie collegebesluit 2018/872021). Reden is dat er op een sommige woonwagenlocaties problemen zijn op het gebied van openbare orde en veiligheid, (banden met de) georganiseerde criminaliteit en ondermijning van het (lokale) gezag. Ook in Haarlem is op een aantal locaties sprake van criminele activiteiten zoals hennepteelt en -handel, handel in gestolen goederen, wapens, afpersing en bedreiging, fraude en witwassen. Tevens zijn sommige woonwagenbewoners lid of hebben banden met de Outlaw Motorcycle Gang's (OMG's).

Naast deze ondermijnende structuur op sommige locaties zorgt de fysieke ligging en inrichting van een aantal locaties voor knelpunten op het gebied van leefbaarheid en veiligheid. De meeste woonwagenlocaties liggen uit het zicht en niet aan een doorgaande weg wat diverse vormen van toezicht en handhaving bemoeilijkt. Hierbij valt te denken aan toezicht op woon- en adresfraude, uitkeringsfraude maar ook energiefraude. Daarnaast zijn er door de jaren heen veel illegale bouwsels (schuren, caravans etc.) en illegale erfafscheidingen geplaatst op openbare grond, waardoor de (brand)veiligheid in het geding is.

[1] Met 'spijtoptant' wordt bedoeld een individu die momenteel een 'reguliere/stenen' woning huurt of bezit, maar de behoefte heeft om terug te keren naar een woonwagen.

Het aanpakken van deze problemen en het normaliseren van de situatie op de huidige woonwagenlocaties ziet het college dan ook als een belangrijke uitdaging. Het college heeft als doel om daar waar problemen zich afspelen een goede balans te vinden tussen het respecteren van de mensenrechten van woonwagenbewoners, het creëren van een veilige woon- en leefomgeving en een adequate bestrijding van (ondermijnende) criminaliteit.

4. Vervolg

Het Rijksbeleidskader en de behoefte-inventarisatie geeft aanleiding om het vigerende beleidsuitgangspunt (instandhouding van het bestaande aantal standplaatsen, met uitzondering van de locatie Waarderveldweg) opnieuw tegen het licht te houden. Tegelijkertijd staat het college voor de uitdaging om de situatie op de huidige locaties te normaliseren en zijn de reële mogelijkheden voor uitbreiding door diverse andere ruimteclaims in de stad beperkt. Het college zal een actieplan opstellen waarbij de zoektocht naar in- of uitbreidingsmogelijkheden van het aantal standplaatsen hand in hand gaat met het normaliseren van de (veiligheids-) situatie op de bestaande woonwagenlocaties. De totstandkoming van het actieplan en de uitvoering daarvan zal in afstemming met belanghebbenden plaatsvinden, waaronder de woningcorporaties en bewoners. Dit actieplan zal met de raad worden gedeeld en bevat de volgende onderdelen:

- De mogelijkheden voor realisatie van meer woonwagenstandplaatsen, hierbij in ieder geval rekening houdend met:
    - De mogelijkheden voor zowel inbreiding op huidige locaties (met uitzondering van locatie Waarderveldweg) als uitbreiding binnen de gemeente Haarlem en/of de regio;
    - De toekomstwaardigheid (bijvoorbeeld energieverbruik, ruimtelijke inpassing) van mogelijke nieuwe woonwagenstandplaatsen;
    - De kwalitatieve woningvraag naar woonwagenstandplaatsen (toewijzingsbeleid en een aparte wachtlijst).
- De benodigde (fysieke) maatregelen om de problemen op diverse locaties op het gebied van leefbaarheid, veiligheid en openbare orde aan te pakken. Daarbij wordt in ieder geval ingezet op:
    - Het aanpakken en handhaven op fysieke aspecten zoals indeling, ligging, toegangsweg(en) en illegale bouwsels/erfafscheidingen zodat de (brand)veiligheid op orde is, overheidstoezicht niet langer wordt bemoeilijkt en ondermijning effectiever kan worden bestreden.
- De mogelijkheid om woonwagenlocaties in eigendom van de gemeente Haarlem over te dragen naar de woningcorporaties verenigd in Woonwagenstandplaatsen Kennemerland B.V.

Bovengenoemde punten staan in onderlinge relatie en worden gezamenlijk uitgevoerd. Daarnaast wordt in de volgende Woonvisie een onderdeel opgenomen over woonwagenstandplaatsen.

5. Bijlagen

- Bijlage 1 Nota Woonwagenbeleid 2004-2008, SO/WON/2004/64.
- Bijlage 2 Rapport nationale ombudsman Woonwagenbewoner zoekt standplaats.
- Bijlage 3 Reactie op Woonwagen zoekt standplaats (ombudsman) def na B&W.
- Bijlage 4 Beleidskader gemeentelijk woonwagen-en standplaatsenbeleid.
- Bijlage 5 Onderzoeksrapport Inventarisatie behoefte woonwagens gemeente Haarlem 2019.